
Primljen: 3. 11. 2022.

Prihvaćen: 23. 3. 2023.

Darja Damić Bohač

Difficultés de la langue française vues par les croatophones

FF Press, Zagreb: 2019, 287 stranica, ISBN-13 (15) 978-953-175-702-7

Priručnik *Difficultés de la langue française vues par les croatophones* (2019), u izdanju Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i FF pressa,¹ plod je dugogodišnjega rada i vrijednih iskustava naše drage kolegice Darje Damić Bohač. Poučavajući na svojim kolegijima studente francuskoga jezika strukturama francuskoga jezika, primijetila je kako čak i studenti solidnoga znanja nailaze na poteškoće u oblikovanju pojedinih konstrukcija, kako često ponavljaju iste pogreške koje ih sprečavaju u tečnoj i točnoj komunikaciji pa takvim svojim jezičnim ponašanjem nerijetko ostavljaju kod sugovornika dojam da nije uvijek riječ o kompetentnim govornicima.

Kao što sam naslov priručnika kaže, autorica opisuje i pobliže promatra konstrukcije problematične za hrvatske korisnike francuskoga jezika, analizira pogreške, pokušava pronaći uzroke i na kraju nudi rješenje kako bi se te nepravilnosti iskorijenile.

Većina pogrešaka, ili kako se ta pojava u suvremenoj glotodidaktici naziva, odklon od norme - jer se riječ pogreška smatra suviše jakom i negativno je obojena (Besse i Porquier, 1984; Cyr, 1996; Klein, 1989) - najčešće se pojavljuje zbog utjecaja nekoga drugog jezika, bilo da je taj jezik materinski jezik, neki strani jezik koji učenik uči/usvaja ili znanje koje već posjeduje. Kod takvih je procesa nerijetko uočljivo kako je korisnik stranoga jezika stvorio oblik ili cijelu konstrukciju pod utjecajem nekoga drugog jezika (Besse i Porquier, 1984). Takvi su oblici postali izvorima kontrastivnih analiza pa susljedno tome često i sadržajem kontrastivnih gramatika. Već je naš slavni romanist Petar Skok uočio tu pojavu i opisao je u svojem djelu *Metodologija francuskoga jezika* (Skok, 1939, str. 179). Evo što je napisao:

---

¹ Knjiga je objavljena i u digitalnom obliku na <https://openbooks.ffzg.unizg.hr/index.php/FFpress/catalog/book/132>

Kad god se uči koji strani jezik, onda smo i nehotice skloni da prenosimo konstrukcije iz jednoga jezika u drugi. Ova je tendencija imanentna kod svakog učenja stranog jezika, i mi se je možemo da otresemo samo malo pomalo, prema tome kako napreduje naše znanje stranog govora.

Vođena u ovom priručniku svojom velikom nastavničkom i stranojezičnom kompetencijom te svjesna činjenice da se iste pogreške ponavljaju iz generacije u generaciju, i sa željom da ne postupa s pogreškama onako kako to rade mnogi nastavnici nekoga stranog jezika - da ih samo isprave na usmenoj ili pismenoj razini - autorica je odlučila pogreške zapisati, analizirati i sustavno obraditi. Preglednim opisom i klasifikacijom pogrešaka, nudeći usto moguća rješenja, pomogla je studentima da osvijeste pogreške, a kolegama da se posluže njezinim opisom, analizom i sugestijama za ispravak. Stoga smatramo da je na taj način pridonijela poboljšanju jezične kompetencije ne samo studenata već i ostalih govornika francuskoga jezika, a susljedno tome i poboljšanju nastave francuskoga jezika.

Prema autoričinu mišljenju, većina jezičnih poteškoća, ali i pogrešaka u studentskom međujeziku, proizlazi iz materinskoga jezika. Ukazivanje na razlike u funkcioniranju francuskoga i hrvatskoga jezika pridonosi osvjetavanju grešaka, uklanjanju interferencijskih utjecaja te susljedno tome usvajanju točnih jezičnih oblika. Najkorisniji pristup bio bi kad bi studenti sami uočili pogrešku, analizirali je i prisjećajući se prikladnih pravila sami ispravili netočan oblik ili strukturu.

U Uvodu udžbenika autorica definira kontekst poučavanja francuskoga jezika na Odsjeku za romanistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu. Navodi stupanj znanja na ljestvici ZEROJ-a koji bi student trebao doseći te ističe različite funkcije francuskoga jezika kojima je student tijekom studija izložen, koje bi trebao razumjeti i biti sposoban njima se služiti. I upravo na osnovi najčešće učenih poteškoća kod studenata, netočnih primjera i grešaka oblikovala je svoj korpus. Objašnjava kako do otklona od norme često dolazi zbog razilaženja u funkcioniranju jezičnih sustava francuskoga i hrvatskoga jezika. Valja iskoristiti upravo te pogreške jer one mogu dovesti do promjene značenja strukture ili cijeloga iskaza pa i do nesporazuma. Naglašava kako cilj ovakva pristupa nije ni u kojem slučaju kritiziranje pogrešaka, već naprotiv, njihovo iskorištavanje kako bi se pozitivnim pristupom pružila pomoć korisnicima jezika pri razumijevanju uzroka pogreške i ukazivanje na činjenicu da francuski i hrvatski jezični sustav ne funkcioniraju uvijek na isti način. Tipove pogrešaka svrstala je u 6 kategorija, a uzimajući

u obzir ozbiljnost i učestalost njihova pojavljivanja, detaljno ih opisala u 20 poglavlja.

Ne možemo se detaljno osvrnuti na svako poglavlje, već ćemo u nekim poglavljima istaknuti dijelove u kojima autorica usporedbom struktura u francuskom i hrvatskom jeziku opisuje neki gramatički oblik, neku pojavu, funkciju ili problem suprotstavljajući francuske i hrvatske oblike.

U 1. poglavlju autorica daje cjelovit prikaz člana u francuskom jeziku kroz opreke generičkih i specifičnih te anaforičkih i kataforičkih uporaba. Obrazlaže poteškoće s kojima se susreću govornici čiji materinski jezik ne poznaje tu kategoriju. Posebno ističe uporabu člana u odredbenim dopunama ovisno o njihovoj tipologiji te još cijeli niz pitanja posvećenih uporabi ili izostavljanju člana.

U 2. poglavlju govori se o glagolskim načinima – indikativu, kondicionalu, konjunktivu. Autorica s pravom pozornost najviše usmjerava na različitosti glagolskih sustava obaju jezika. Posebno upozorava na neke situacije u francuskom jeziku u kojima je moguće upotrijebiti konjunktiv, kondicional ili indikativ ovisno o govornikovo zamisli, želji, osjećaju ili stanju koje iskazom želi izreći.

U 3. poglavlju autorica se detaljno bavi vremenima indikativa. Naglašava kako je posebno usmjerila pozornost na različitosti u funkcioniranju vremenskih sustava hrvatskoga i francuskoga jezika, posebno kad je riječ o prošlim vremenima. Smatra kako je riječ zapravo o načinu na koji govornik doživljava radnju i kako je želi opisati. To je jedno od najobimnijih i najrazrađenijih poglavlja. Na osnovi osobnih iskustava, studentskih učestalih pogrešaka, koristeći se istodobno preglednim tablicama s prikazima vrijednosti i funkcija pojedinih prošlih vremena, autorica prikazuje razlike u uporabi primjerice imperfekta i perfekta u različitim situacijama, pa zatim imperfekta, perfekta i aorista (*passé simple*) te pluskvamperfekta, imperfekta, perfekta s posebno korisnim ukazivanjem na razlike u njihovoj uporabi služeći se pri tome velikim brojem različitih primjera iz svakodnevnih situacija. Slijedi zanimljivo i korisno poglavlje u kojem autorica govori o nadložnim glagolskim oblicima (*formes surcomposées*) te ih suprotstavlja složenim i jednostavnim oblicima. Poglavlje završava zanimljivim odjeljkom u kojem se govori o načinskim vrijednostima pojedinih vremena i opisuju se razlike u sustavima obaju jezika na vremenskoj i načinskoj razini. Iznosi najčešće dotaknuta pitanja u nastavi kao primjerice kako se izražava ponavljanje radnje u prošlosti, kako izražavanje želja, kako učestalost ponavljanja radnje u prošlosti, pomoću kojih se vremena mogu izraziti aspektualne vrijednosti. U završnom dijelu poglavlja upozorava na različitosti i oprečno-

sti između francuskoga glagolskog sustava koji je načinski i vremenski, dok je hrvatski aspektualni, načinski i vremenski. Navodi glagolska vremena kojima se u oba jezicima mogu izraziti takve osobitosti te sličnosti i razlike.

U sedmom se poglavlju govori o rekcijskim svojstvima glagola i sintaktičkom profilu pojedinih glagola te njihovom (ne)podudaranju u francuskom i hrvatskom jeziku. Prijelaznost se definira kao gramatičko svojstvo glagola da uvodi pretkazive oblike ne samo izravnih nego i neizravnih objektnih dopuna (jaka rekcija), za razliku od neprijelaznih glagola čije su dopune priložne oznake koje mogu biti obvezatne (slaba rekcija) ili fakultativne (nulta rekcija). Autorica opisuje tu pojavu pomoću mnogobrojnih primjera.

Pri usporedbi obaju jezika autorica je odabrala glagole koje je klasificirala s obzirom na kriterij sintaktičke simetrije i asimetrije. Slijedi detaljan popis glagola koji predstavljaju teškoće korisnicima jezika s obzirom na leksičku sastavnicu i sintaktičku konstrukciju. Navodi i glagole koji su mijenjali konstrukciju i tip prijelaznosti kroz stoljeća.

Poglavlje završava odjeljkom u kojem se govori o polivalentnim glagolima koji ovisno o značenju ulaze u različite konstrukcije.

U devetom poglavlju o redu riječi u rečenici autorica navodi primjere studentskih pogrešaka do kojih najčešće dolazi zbog utjecaja materinskoga jezika. Kako je red riječi u francuskom jeziku postojan i unaprijed određen njihovim gramatičkim funkcijama, dolazi do zanimljivih pogrešaka uzrokovanih interferencijama, pogotovo kad se zanemare mogućnosti dislokacije, pasivne preoblike i faktitivne konstrukcije.

Faktitivna konstrukcija (poglavlje 12.), u kojoj je subjekt polupomoćnoga glagola *faire* tek uzrok radnje izrečene infinitivom koju za njega obavlja neka druga osoba, hrvatskim učenicima francuskoga jezika predstavlja veliki problem. Ne samo zbog toga što ta konstrukcija ne postoji u standardnom hrvatskom jeziku, nego i zato što se konstrukcija vršitelja radnje izrečene infinitivom mijenja ovisno o kategoriji glagola. Primjerima iz svojega nastavničkoga iskustva autorica ilustrira kako studenti zaobilaze faktitivnu konstrukciju ili spontano posežu za pasivnom konstrukcijom koja im je bliža umjesto da upotrijebe faktitivnu konstrukciju: *Il a été renvoyé par la direction / Il s'est fait renvoyer par la direction*. Kako bi približila studentima tu problematiku i olakšala im uporabu te konstrukcije, autorica daje na kraju poglavlja listu mogućih istovrijednica na hrvatskom jeziku.

U 14. i 15. poglavlju govori se o pridruživanju riječi u sintagmu – o imeničkim i pridjevskim dopunama i rekcijskim svojstvima imenica i pridjeva.

U 16. poglavlju ističemo informaciju o nepodudaranju broja elemenata potrebnih za superlativ u francuskom i hrvatskom jeziku. Za razliku od hr-

vatskoga jezika, u francuskom jeziku dovoljna su dva elementa: *la plus belle des deux sœurs*.

U 17. i 18. poglavlju govori se o pokaznim zamjenicama i posvojnim zamjeničkim pridjevima i specifičnostima njihove uporabe u francuskome.

Zadnje se poglavlje (20.) bavi problematikom postavljanja pitanja i raznim tipovima upitnih rečenica.

U zaključnom poglavlju ovoga priručnika, autorica govori o problematici kontekstualizirane gramatike i naglašava kako je na osnovi osobnih nastavnčkih iskustava željela najprije definirati jezična područja u kojima hrvatski korisnici francuskoga jezika imaju poteškoća. Riječ je o područjima kod kojih često dolazi do utjecaja ne samo hrvatskoga, već i ostalih jezika koje korisnici uče ili su učili i kojima se koriste. Nije bilo uvijek lako odrediti ta područja i navesti pogreške/pogrešne analogije do kojih dolazi zbog različitosti u funkcioniranju jezika. Ovakav pristup kod kojeg se proučava utjecaj materinskoga jezika ili nekoga drugog stranoga jezika na proces učenja i usvajanja francuskoga jezika može se dakako primijeniti na proces učenja i usvajanja bilo kojeg stranoga jezika.

Knjiga završava s dva dodatka od kojih prvi obuhvaća terminološka nepodudaranja u francuskoj i hrvatskoj gramatici, drugi daje prikaz sintaktičkoga profila 33 odabrana glagola, a na kraju slijedi Indeks pojmova.

Zaključak

Autorica gaji iskrenu nadu kako je ovaj priručnik tek prvi korak u sastavljanju francuske gramatike namijenjene hrvatskim učenicima. Ovaj bi priručnik mogao označiti i početak serije udžbenika iste ili slične tematike za učenje i usvajanje bilo kojih stranih jezika. Autorica razmišlja kako bi bilo zanimljivo i korisno ovakvim sustavnim pristupom pogreškama i poteškoćama u francuskom i hrvatskom jezičnom sustavu dati obrnutu sliku problematike, odnosno prikazati koje su poteškoće hrvatskoga jezika za frankofone osobe i kako ih one doživljavaju.

Za kraj

Autorica ovoga zanimljivog i nadasve korisnoga priručnika postavila je sebi relevantno pitanje zašto propustiti te pogreške, zašto se ne zamisliti nad njima i na taj način pomoći ne samo učenicima i studentima francuskoga jezika, već i kolegama/nastavnicima koji nailaze na iste ili slične poteškoće pa im iscrpnim prikazom pogrešaka ili otklona od norme u ovom priručniku ponuditi neka rješenja. Svaki proces učenja i poučavanja stranoga jezika

potiče na razmišljanje i na istraživanje, bilo da je riječ o svjesnom učenju, nesvjesnom usvajanju ili samostalnom učenju. Osvještavanje procesa poučavanja i učenja stranoga jezika uvelike počiva na nastavnikovoj kompetenciji, njegovoj motivaciji, na principima i stavovima koje gaji prema nastavi, prema učenicima, prema sadržajima koje prenosi, a to se neminovno mora odraziti u kompetencijama korisnika stranih jezika čiji unutarnji gramatički sustav (*grammaire interiorisée*) prolazi kroz različite faze razvoja i aktivira se tijekom procesa učenja u određenom trenutku (Besse i Porquier, 1984). Kad korisnik jezika komunicira svojim međujezikom i proizvede netočan oblik, mogu se pri analizi takvoga oblika u nekim slučajevima uočiti elementi ne samo materinskoga jezika nego i elementi stranoga jezika. Uzroci pogrešaka najčešće su postupci stvaranja oblika analogijom ili generalizacijom. Do takvih pojava dolazi zbog jedne od značajki međujezika, a to je propusnost. Osnovica svih tih pogrešaka je učenikova unutarnja gramatika. U njoj postoje već neka pravila ciljnoga jezika pa se na osnovi propusnosti sustava međujezika mogu kod nekih primjera uočiti elementi materinskoga jezika koji na osnovi pretpostavki omogućuje usvajanje sustava stranoga jezika, a kod nekih i elementi stranoga jezika. Stoga pri analizi grešaka razlikujemo intralingvalne i interlingvalne pogreške (Besse i Porquier, 1984; Cyr, 1996; Klein 1989).

Kada je učenik sposoban osvijestiti i objasniti pogrešku, sposoban je ugraditi/usaditi točan ponuđeni oblik u svoj međujezik (Besse i Porquier, 1984; Klein, 1989). U takvim slučajevima govorimo o hipotetskim pravilima koje učenik provjerava putem jezične proizvodnje, na usmenoj ili pismenoj razini. Ovakav sustavni pristup tipičnim pogreškama trebao bi spriječiti ponavljanje istih pogrešaka, njihovu fosilizaciju i omogućiti nastavnicima da svjesno i sustavno pristupe nekim „problematičnim“ jezičnim sadržajima, što bi sigurno pridonijelo kvaliteti nastave francuskoga jezika. Nastavnik može gajiti nadu da je ipak došlo do jedne faze/etape postupne stabilizacije metajezika i da će korisnik jezika ubuduće znati u zadanom kontekstu primijeniti točan oblik ispravljene strukture ili iskaza.

LITERATURA

- Besse, H., Porquier R. (1984). *Grammaires et didactique des langues*. Paris: Hatier-Credif.
Cyr, P. (1996). *Les stratégies d'apprentissage*. Paris: CLE International.
Klein, W. (1989). *L'acquisition de langue étrangère*. Paris: Armand Colin.
Skok, P. (1939). *Metodologija francuskoga jezika*. Zagreb: Zaklada tiskare Narodnih novina.

Yvonne Vrhovac †
Sveučilište u Zagrebu Filozofski fakultet